ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՇԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, ամբողջ 14րդ հրչեանի (98օգոստ.—99 մայիս) բաժնորդագինն է 20 Ֆր. կանխիկ։ Յարեւելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2½ Ֆր. հաշուելով և 1899 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և ծրարպէտք է ղրկել հետեւեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)։

ԹԻՒ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 67

1899 ԱՊՐԻԼ 1

1899 ՄԱՐՏ 20 (Հ. Տ.)

ԳԱՂԱՓԱՐ

Կը հրատարակուի Դշ. և Երք. օրեր

ԳԱՑԵՐԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հաժառօտելով և կամ ժառամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Չարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները։

Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միլիմետրը 1 սանտիմարժէ։ 1 գլխագիրը 2 սանտիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction : Rue Glandevès, 17.

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Գուլկարիանց (Փիլիսդրէ)։ — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն(Սանֆրանսիսքօ)։—Հայ գաղթականներ կովկասէն վերադարձը.—Գուլկարիայի Հոգեւոր Հովուապետը.— Հայեր ի Թիւրքիա։—Տեղական.—Թիւրքիոյ լուրեր.—Անգլեւֆրանսական պայմանագիրը եւ Ափրիկեան Տրիպոլիսը. — Ռուսիա եւ Սերպիա.— Զեկոսլովակեան դեսպանախորհուրդը.—Սպանիա կուզի դաշնակցութեան մը յարիլ։ — Ժանտախտը եւ ինֆլուենցան.—Յանուցումներ։

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՆԷՆ

Միլիսթրէ, 12/24 մարտ 99

Քիչ մը ուշացաւցի. սակայն թղթակցութեանս առարկան ազգային տեսակէտով մանաւանդ այժմէութիւն և խորունկ նշանակութիւն ունենալով, կը յուսամ պիտի չհագրգռէ հրատարակութեանդ ընթերցողները։

*Տեղիս հայութիւնը ինչպէս անցած տարիները, այս անգամ ալ վայելուչ ձեւով տօնեց վարդանանցը, ազգային վարժարանի սրահին մէջ ոարքուած դպրոցական հանդէսին մասնակցելով անբացառապէս։ Երդուեցան ազդային երգեր, երկտող սաներն ըրին արտասանութիւններ որոնց մէջ պէտք եղած յարգանքը չէր ցացուած հետ. րոս կարճիկ մը յիշատակին որ ասկէ 14 դար առաջ գաղափարի կռիւին մէջ է՛ն կարուկ մարտիկը կը հանդիսանայ և վերջապէս սրտի ու խղճի ազատութիւնը պաշտպանելու և պաշտպանել սովրեցնելու համար բիւրերու հետ կը չափուի և կինայ անկենդան, միօրինակ գործունէութեան և յարատեւութեան ոգին ներշնչելով իրմէ ետքը եկող ուրիշ Մամիկոնեաններու։ Սաներու տըրուած արտասանութիւնները բնականաբար տնօրէն-ուսուցիչը կարդադրած պիտի ըլար. սակայն ցաւալի է նկատել որ ինք իր սաներու պաշտել տուածը այրելու նկրտեցաւ ատենախօսութեամբ որ ամէն տեսակէտով չատ տխուր գաղափար կազմել տուաւ իր մտաւորական պաշարի մասին քանի որ վճռապէս հակարձակեցաւ վասակը վարդանին համահաւասար ատիճանի վրայ դասել պահ մը և աւելի բարձր ռազմագիտական և ազգասիրական անձնաւորութիւններ վերագրելով առաջինին ինչ որ պիտանի քննադատական աշխարհին մէջ դեռ ես չըր կարծիք մ'է. անխնայ կերպով յարձակեցաւ հինգերորդ դարու հայ կղերին վրայ և ըսաւ թէ «վարդան իր փառաւորութենէն փորձուելուն հետ, այդ սեռագլուխներէն սադրուած մեծ սխալ մը գործեց և ազգային անհնարին դժբաղդութեան մը պատճառն եղաւ, արժանի կերպով պատժուելով Ցազկերտէն»։

Մեր նպատակէն դուրս է հոս պատմական փաստերով իրերը իրենց իսկական վիճակի մէջ ցոյց տալ և վարդանին ունեցած նշանակութիւնը անդամ մը ես վեր հանել պարոն ուսուցչի աչքին. բան մը որ հոն հանդէսի ժամուն բացատրող երկու պարոններ արդէն գտնուեցան. միայն այսքանը պիտի ըսենք որ մենք քննադատութեան հակառակ չըլլալնուս հետ, այդ օրը այդ տեսակ լեզուով կարծիքներ արտայայտելը անպատշաճ կը նկատենք (1). Թէ այդ նիւթը տարբեր միջավայրի և պայմաններու մէջ կրնայ ծեծուիլ, օրինակի համար լսարանական համախմբումի մը մէջ։

Կարեւոր կէտ մըն ալ. չմոռնամ ակնկալուելու որ մեր ուսուցիչներէն քիչ մը աւելի բարեկրթութիւն յուսալու իրաւունք ունինք, ինչ որ չեմանք մեր լսնդրոյ առարկայ ըրած ուսուցչին վրայ քանի որ դինք քննադատողները իր խօսած պահուն իր խիզախ մտքերէն արտադրած վիրաւորիչ բառերուն հանդուրժելու սիրտ ունեցան մինչդեռ ինքը բաւական կոշտ բացատկանչութիւններով անկիւնէ մը չփոթ բառեր արձակել միայն գիտցաւ։

Կարծես թէ տեղացիին ճակատագիրը փոխուած է երկու տարիէ հետէ քանի որ անցած տարի ալ այս տարուան պէս դժբաղդութիւն ունեցած է Սիլիսարեցին այլասեռուած մտքի տէր ուսուցիչ մը մոխկ ընելու որ այս տարուանին պէս յեղյեղուկ միտքեր յայտնելուն հետ սիրտ ըրած էր հուր ու ռումբ տեղացնելու վարդանի գլխին։

Շ. ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

(1) Առեղարանը ով որ է, ազատ է իր մասնաւոր կարծիք ունենալու ոևէ խընդրի վրայ. բայց նոյնպէս և ուրիշներ ազատ են իր կարծիքէն տարբեր կարծիք ունենալու. պէտք է յարգել և անոնց կարծիքի ազատութիւնը։ Եւրոպաի մէջ այսպէս կըմբռնեն կարծիքի ազատութիւնը. չենք գիտեր թէ ո՞ր երկրի մէջ ուսումնառած է այդ Սիլիսդրէի տիար ուսուցիչը։ Վարդանանց սուրբ յիշատակը տօնելու համար հաւաքուած ժողովրդին մէջ ելնել վարդանի յիշատակ անպատուելը—թողունք պատմական և այլ խնդիրները մէկ կողմ— ուրիշի կարծիքի, դաւանանքի ազատութեան դէմ մեղանչել է։ Թիւրքիոյ մէջ անգամ, մոլեռանդ մահմետականը չերթար քրիստոնեաներուն եկեղեցին մէջ ելնել քարոզել թէ ձեր պաշտածը սուտ է և ո՛չ ալ քրիստոնեայ միսիոնարը մահմետականներուն մզկիթի աշտարակն ելնելով, միւէզզինին տեղը կը կենայ և կը պոռայ թէ ձեր պաշտած Մուհամմէդը սուտ է։ Ամէն բանի տեղը կայ։

ԽՄԲ. ԱՐՄ.

ՆԱՄԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ(1)

Սանֆրանսիսքօ, 18 հոկտ. 98

Քանի մ'ամիս առաջ Արմենիայի մէջ Ջրեզնօի հայ գաղութին վրայ պարբերաբար թղթակցութիւններ էի ղրկած։ Վերջերս իմանալով որ վերոյհշեալ թղթակցութեանց հրատարակութիւնը թիւրիմացութեանց առարկայ եղած է մեր Ջրեզնոցի եղբարց մէջ և տարաձայնութիւն մը եղած է իրենց թէ մենք նախատել ուզած ըլլանք զիրենք այդ յօդուածով, ներկայիս կը փափաքիմ իրենց այդ սխալ հասկացողութիւնն ուղղել հրապարակաւ, եթէ խմբագրութիւնդ բարեհաճի անկիւն մը չնորհել Արմենիայի սուղ էջերուն մէջ։

Տարակոյս չկայ թէ մենք Հայերս աւելի գովաբանութիւն կը սիրենք քան թէ անաչառ քննադատութիւն։ Այն թերթը որ ուռուցիկ բառերով զմեզ յօդս կը բարձրացնէ, տեսակ մը սքանչանք կը զգանք անոր վրայ. իսկ ընդհակառակ այն թերթը որ անաչառ, անկողմնակալ գրիչ մը չարժելով, մէկ կողմանէ մեր բարեմասնութիւնները կը քաջալերէ և միւս կողմանէ ևս մեր ծուռ ու վատ կողմերը երևան բերելով կը քննադատէ զմեզ, իսկոյն աննպաստ գաղափար կը տածենք նորա վրայ և կը գատապարտենք զայն իբրև ազգասէրս մի գըրութիւն։

Մխիթարեան ճակատագրին ենթարկուած են թղթակից և անաչառ դիտողք։ Մենք, մեր կարճատև այցելութեան միջոցին ի Ջրեզնօ, ինչ որ տեսած ենք արժանի գովասանաց ու քաջալերման, ուրախ սրտով գրուատած ու քաջալերած ենք մեր յօդուածին մէջ. իսկ այն ինչ որ անպատշաճ նկատած ենք մեր խոնարհ կարծեօք, իբրև լուսամիտ ու անաչառ թղթակից, քննադատած ենք ո՛չ թէ նախատելու ատորին նպատակաւ, այլ դէպ ի լաւագոյնս քաջալերելու դիտումով։ Նախ ներուի մեզ ըսել թէ այն երկու յարգելի անձնաւորութիւնք որոց անունները յիշած էինք մեր այն տեղեկագրութեան յարաբերմամբ, այն է Տէարք Սարգիս Մինասեան և Յակոբ Նշիկեան, ոևէ եղանակաւ չեն թելադրած մեր քննադատութիւնը, ինչ որ կարելի է մտածեն մեր Ջրեզնօի եղբարք։ Սոյն յարգելի Տէարք միմիայն Ջրեզնօի Հայոց անցելոյն և ներկայի վիճակագրին (statistic) մէկ քանի կէտերուն վրայ մեզ տեղեկութիւն տուած են. հետևաբար մեր խորհրդածութեանց և քննադատութեանց պատասխանատու չեն կըրնար համարուիլ։

Կերևայ թէ մեր «սխտորի պատմութիւն»ը քիչ մը սրամտութիւն պատճառած է Ջրեզնօի հայ եղբայրներէն մի քանիին։ Ջենք ուրանար թէ «սխտորին պատմութիւն»ը թեթևակի երգիծաբանական (sarcastic) եղանակաւ մը գրուած էր. բայց եղելութիւնն սա է թէ ո՛չ զրպարտութիւն էր և ո՛չ ալ ինքնահնար մի ինչ։ Քանի մը տարի առաջ Քալիֆորնիոյ ամբողջ օրաթերթերն արձագանք տուին այնպիսի պարբերութիւններու տակ որք բոլորովին անպատասխանելի էին մեզ նկատմամբ։ Թէև մենք կը հաւատանք թէ Ամերիկացիք բացարձակապէս Հայոց իրաւունքը խլեցին սխտորի մը անբաւական պատրուակին ղօրութեամբ։ Եւ ըստ այնմ պախարակած էինք Ամերիկացւոց այդ վարմունքը մեր յօդուածին մէջ, Հայոց կողմանէ գործադրուած մի անհնչան սխալն այսպէսով հանդերձ։

Վստահելի անձ մը մեզ կը գրէ թէ սխտորը միայն մէկ ընտանիք մը ճաշակը է և թէ Հայոց ժողովրդեանին

(1) Այս բացատրական նամակ, ինչպէս թուականն ալ ցոյց կուտայ, վաղուց արդէն մեզ ղրկուած է եղեր. բայց կորսուած և մեզ հասած չլինելով, այս անգամ պատճէնը ղրկուած է հրատարակութեան համար։

ԽՄԲ.

կորստեան պատճառը ոչ թէ սխտորը, այլ ժողովարանի քարոզչի ամսականին Հայոց ընկած բաժինը կանոնաւոր ապես չկրնալ գանձուիլն եղած է։ Լա՛ւ, այս ևս ոչնուազ անպատուաբեր է Ֆրեզնօի հայ գաղութին նման հայրողոքական թեմի մը, որոնք մեծամասնութիւնն են և որք բաղդատմամբ այլ յարանուանութեանց աւելի բարեպաշտիկ վիճակ մ՚ունին։ Եթէ մեք մեր հոգեկան պարտականութեանց այնչափ նախանձախնդիր կերևանք, ինչո՞ւ չկրնանք վարձատրել մեր հոգևոր գործողներն։

Գալով սխտորին, հերիք է թէ այդ պճեղաւոր խորտիկակը իր հոտաւէտ ներկայութեամբ պատուեր է (!) ամբողջ ժողով մը։ Խնդիրը մէկ կամ երկու հոգիի ուտելուն վրայ չէ. անհատականը կրնայ հաւաքականին ալ ձլասել. ճիշդ է թէ կերուեր է և այս բաւ է։ Այսու ամենայնիւ, մենք արդէն չենք ըսած թէ Ֆրեզնօի մէջ որչափ որ Հայ կայ, ամենքն ալ սխտորով լաւ մը փորերնին լեցուցած ու ժողովարան յաճախած են. մենք միայն ուտողներուն ակնարկել ուզած ենք. եթէ այդպէս լինէր, Աստուած մի՛ արասցէ, Քալիֆորնիոյ կառավարութիւնը բրօք սրօք Հայերը նահանգէն դուրս ընելու գուցէ համարձակէր, առանց ինկատի առնելու թէ Ամերիկացւոյ ծամած գարշելի ծխախոտը ու լմպած անպիտան whiskyն սխտորին հետ կրնայ մրցիլ։ Նկատելով որ մեր ազնիւ եղբարք բաւական զգածուած են սխտորին պատմութեան հրատարակութեան առթիւ, կը յուսանք թէ ապագային «սոխի մը պատմութեան» հրատարակութիւնն չեն պատճառեր։

(Շարունակելի)
ԵՐՈՒԱՆԴՈՒՆԻ

ՀԱՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Ցաւանի է որ կաւկաս գաղթած Թիւրքիացի Հայերն իրենց հայրենիք վերադառնալ պարտաւորուած են ռուս կառավարութեան հանած հրամանին համեմատ։ Ռուս կառավարութիւնն իր կողմէ ատոր համար պէտք եղած դիւրութիւնները կուտայ. բայց խեղճ գաղթականներն երբ Թիւրքիա կը մտնեն, դեռ իրենց տեղերը չհասած, Թիւրք իշխանութիւնների կողմէն ուղղակի կամ անուղղակի արգելքներ կը հանդիպին որով իրենց հայրենիք վերադարձի խնդիրը բոլորովին դժուարացած է։

Ռուս կառավարութիւնը վերջերս մի նոր ծանուցագիր ալ ղրկեց Բ. Դրան, պահանջելով որ Թիւրքիացի գաղթական Հայերին կաւկասէն իրենց հայրենիք վերադառնալով հոն տեղաւորուելուն դիւրութիւններ տրուին առանց ուշացունելու։

Կ.պոլսէն մարտ 28ին արուած մի հեռագիր կըսէ թէ Բ.Դուռը պատասխանեց Ռուսիոյ այդ ծանուցագրի, ըսելով թէ սկզբամբ կընդունի ռուս կառավարութեան առաջարկը. բայց գաղթականներն ցանկը կուզէ և չը կարծեր որ ատոնց թիւը 10,000 ընտանիքի կհասնէ ինչպէս ըսուած էր Ռուսիոյ ծանուցագրին մէջ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎՒՒՈՒԹԻՒՆԸ

Արդէն հրատարակած ենք որ Էջմիածնի կաթողիկոսարանին և Կ.պոլսոյ պատրիարքարանին միջև եղած բանակցութիւնների վերջնական արդիւնքին համեմատ, Պատրիարքարանին Թողուած է Պուլկարիոյ Հայերի հոգևոր վիճակին հոգածութիւնը քանի որ Պուլկարիա Թիւրքիոյ սուլթանի գերիշխանութեան տակ գտնուող մի երկիր կը համարուի դեռ և եւրոպական այլ երկիրներին պէս մի անկախ տէրութիւն չէ։

Արդ, կը լսենք այժմ որ Ազգ. Վարչութեան խառն ժողովը մտադիր է, Պուլկարիոյ և Արևելեան Րումէլիի Հոգևոր Հովիւ նշանակել Արժ. Եպիսկոպոսեան վահան վարդապետը։

ՀԱՑԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Ցխուր լուր մը կը բերեն մեզ Կ.պոլսոյ լրագիրները։ Միացեալ ընկերութիւնը որ վերջին քառորդ դարին մէջ Կ.պոլսոյ հայութեան ամենէն նշանաւոր գործն եղած էր և որ մի ժամանակ իւր անդամոյթ վիճակի մը մէջ գտնուելով՝ իր գործերի վարչութիւնը յանձնուած էր «Գաւառական վարժարաններու խնամակալութեան» մը, այժմ բոլորովին մեռած լինելով, իր ժառանգութիւն թողած գոյքեր յանձնուեր են պատրիարքարանին։

— Կրօնական ժողովն որոշեր է որ Ֆիլիպէ գտնուող Արժ. Տ. Արսէն Վ. Վհոնունին Սլիվէն երթայ, առ այժմ հոն պաշտօնավարելու համար։

Արդէն խմբագրութիւնս ալ գաղնակցականներին և արսէնականներին մէջ ծագած կռիւներին առթով այնպէս նկատած էր թէ գործն այսպիսի եղրակացութեան մը պիտի յանգի, կռուի առիթ տուող երկու կրօնաւորներին ալ Ֆիլիպէէն հեռացումը հարկ մը դառնալով (Ֆռանել Արմենիա, թիւ 50)։

— Ցաւով կիմանանք որ Կ. պոլսոյ հայ գրագէտներէն և բազմարդիւն դաստիարակներէն Տ. Ռէթէոս Պէրպէրեան անդարմանելի կորուստ մ՚ունեցած է։ Իր գործակից և ամուսնին Տիկին Զարուհի Պէրպէրեան մեռած է մարտ 10/22ին և 24ին կատարուեր է Իւսկիւտարի մէջ յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը ուր Ս. Պատրիարքի կողմէն ներկայ գտնուեր է Արժ. Գնել վարդապետ։

— Ինչպէս Մեծ Հայաստանէն, նոյնպէս և Զէյթունէն և ընդհանրապէս Կիլիկիաէն ալ թշուառութեան ու անօթութեան լուրեր կը հասնին Պատրիարքարան որ սակայն իր ամենասուղ միջոցներով անբաւական կը գտնուի ահռելի թշուառութեան դիմադրելու և հրաւէր կը կարդայ ընդհանուր հայութեան աջակցութեանը։

— Կեսարիոյ Առաջնորդ Տ.Տրդատ Պալեան, Պրուսայի առաջնորդ Տ. Ովհաննէս Արշարունի և Թոխաթի առաջնորդ Տ. Ովսէփ Աւյազեան վարդապետներին Էջմիածին երթալով եպիսկոպոսանալու համար պաշտօնական թուղթերը պատրաստուած են. բայց կըսուի թէ վեհ.կաթողիկոսին Թիֆլիսէն Էջմիածին վերադարձին կը սպասուի որ իրենք ալ Կ.պոլսէն ճամբայ ելնեն։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Տիկին Վարդուհի Ց. Թիւրապեան որ իր բարեսիրական զգացումներով ծանօթ է արդէն, Կ.պոլսոյ Ս.Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի պատսպարուած-ներին մի քանի չաբաթ առաջ տրուած հացկերոյթին համար նուիրեր է 120 հաւ, 38 քաշ բրինձ, 40 քաշ իրմիկ, 2 քաշ պիստակ, 30½ քաշ սիպիրական իւղ, 65 քաշ չաքար, 2½ քաշ վարդեղուր և 1030 հատ նարինջ, ի յիշատակ իր բարեպաշտ հանգուցեալ ծնողների որոնք նոյն Ազգային հիւանդանոցին իրենց ցոյց տուած հոգածութեան համար, իբրև նշան ազգային երախտագիտութեան, թողուած են հոն։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պոլսէն կը հեռագրեն մարտ 28ին թէ գեսպանները ժողով մ՚ունեցեր են, իրենց մէջ համաձայնելու համար թէ ի՛նչպիսի դիտողութիւններ պէտք է ընեն Բ. Դրան որ քիմիական նիւթեր, ալիւրներ և զարդարանքի զէնքեր ներս մտցունելու դէմ դժուարութիւններ կը հանէ և չատ նեղութիւններ կուտայ վաճառականութեան։

— Իւսքիւպէն հեռագրով լուր տուած են Կ. պոլիս թէ Սերպերը Թիւրքական սահմանագլխին վրայ Թակարդի մտնելով, Թիւրք յիսնապետ մը և զօրք մը սպաններ են։ Փոխութիւն բացուեր է։

— Անգլիական մի մեծ ընկերութիւն օսմանեան արշիպելագոսի Զէյթունղին մէջ քարտիֆի ածուխի մի մըթերանոց պիտի հաստատէ որ մեծ ծառայութիւններ պիտի մատուցանէ Միջերկրական ծովին մէջ պտըտող և, օրինակի համար, Ճիպրալթարէն Սև ծով գնացող շոգենաւներին. ատոնք ամեն ժամանակ և ամեն եղանակի մէջ պիտի կրնան ածուխ առնել ատկէ. Սէն-Ներքոլաի նաւահանգիստը ուր պիտի շինուի մթերանոցը, շատ լաւ պաշտպանուած մի ծովախորշի մէջ է ուր մինչև 70 մեծ շոգենաւ կրնայ ապաստանիլ։

— Կ.պոլսի թերթերը կը գրեն թէ Կարինի Բասեն գաւառակին մէջ Ճամէտանլը աշիրէթէն Լէղքօղլու Մէհմէտ իր 13 ընկերներով նոյն գաւառակի գիւղերէն դրամ և գոյք հաւաքելու համար պտըտած ատեն, լեռի մը կողէն խոշոր ձիւնի հիւս մը գլորեր է և իրենցմէ 7 հոգի տակը մնալով մեռեր են։ Այս դէպք կարինի կուսակալութեան տեղեկագրուած լինելով, հեռագրուեր է նոյն գաւառակի գայմագամին որ եթէ այդ մարդերը գիւղացիներէն բան մը առած են, յետ տրուին և ողջ մնացածները ձերբակալուելով օրէնքի տրամադրութեան ենթարկուին։

— Ռուսահպատակ պարսիկ Ապտիւլկաֆֆար որի մասին գրած ենք նախորդ թուով, դատապարտուեր է 1½ տարի բանտարկութեան, 5 տարի ոստիկանական հսկողութեան տակ մնալու և իբրև փոխանորդութեան ծախք 2 օսկի վճարելու անձնական դատախազի փաստաբանին։ Դատարանն այնպէս վճռեր է թէ ինք անձնապաշտպանութեան համար սպաննած է Մանուէլ Մանուէլեանը, մինչդեռ չատեր կը խօսէին այն ժամանակ թէ Մանուէլեան իր առնելիք պահանջները էր Ապտիւլկաֆֆարէն որ նոյն միջոցին Հայ սպաննելը յղյլատուած և սովորական բան մը դարձած լինելուն համար, իր տալիքէ ազատելու դիւրին միջոց մը գտած էր Մանուէլեանը զարնել սպաննելը։ Դատարանը Աբտաչէս Պօտուրեանին ալ Ապտիւլկաֆարէն սպաննուած լինելը հաստատող բաւական փաստ չէ գտեր և այդ մասին ալ անպարտ համարեր է։

ԱՆԳԼԵՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԵՒ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՕԼԻՍԸ

Իտալական խորհրդարանին մէջ երեք երեսփոխաններ, Տիարներ Սանթինի, Սանճիուլիանօ և Մարթինօ, նախարարութեան հարցում ուղղեցին անգլիֆրանսական նոր պայմանագրին վրայ, Ափրիկէի և մանաւորապէս Ափրիկեան Տրիպոլսի բաժնին համար։ Միջերկրական ծովեզերեայ տէրութիւնների հաւասարակշռութեան նկատմամբ այդ երեսփոխանների յայտնած երկիւղին առթով, Հռովմի «Բօլօրօմանօ» լրագիրը որի կիսապաշտօնական կապակցութիւնները յայտնի են, մի յօդուած հրատարակած է որի մէջ կըսէ թէ «ինք չկրնար հասկնալ թէ ի՛նչ դրական արդիւնք կըրնան ունենալ այդպիսի հարցումներ քանի որ անգլիֆրանսական համաձայնութեան պայմանագիրը չէ չօշափած բնաւ Տրիպոլսի վրայ ի հարկին ուրիշ տէրութիւնների ունենալիք իրաւունքները։ Մինչև այժմ Ֆրանսա Տրիպոլսեան երկրին վրայ գործած է միսիոնարութիւնները, կարաւանները և երկրաքաղդները միայն ղրկելով և իտալիա պատճառ մը չունի Ֆրանսայի գործերին խառնուելու երբ Թիւրքիա կը թողու։ Ի՞նչ կրնայ ընել իտալական կառավարութիւնն այդ պայմանագրի դէմ, կը հարցնէ յիշեալ լրագիրը։ Եթէ Թիւրքիա վերապահութիւններ ուզէ ընել ատոր դէմ, այդ հասկանալի է. բայց մենք ի՞նչ անունով պէտք է բողոքենք և ի՞նչ բանի դէմ, երբ Ֆրանսա կը յայտարարէ թէ իր մտքէ չանցնիր Տրիպոլսին դպչիլ և կուզէ յարգել զայն իբրև Թիւրքիայի ամբողջութեան մէկ մասը և այդպէս կուզէ ընել, պահպանած լինելու համար Միջերկրականի վրայ տէրութիւններին հաւասարակշռութիւնը։

«Միակ գործ»ութիւնը որ մենք

— «Ընդհանուր ջրամատակարարության մասին» օրենքի նախագիծը, որ ներկայացրել էր Ներքին գործերի նախարարությունը, ուսումնասիրելու համար ուղարկվել էր Ջրային տնտեսության գլխավոր վարչության կողմից ստեղծված հատուկ հանձնաժողովին, որի նախագահն էր ընկեր Ա. Ղազարյանը։ Հանձնաժողովը, ուսումնասիրելով նախագիծը, ներկայացրել է իր եզրակացությունը։ Նախագիծը քննարկելու նպատակով հրավիրված խորհրդակցության մասնակցեցին Ներքին գործերի նախարարության, Ֆինանսների նախարարության, Գյուղատնտեսության նախարարության, Ջրային տնտեսության գլխավոր վարչության, Հողային կադաստրի, Հողերի կազմակերպման, Ջրաչափական կայանների, Ջրօգտագործողների կոոպերատիվների, Ջրային տնտեսության գիտահետազոտական ինստիտուտի, Ջրային տնտեսության տեխնիկումի, Ջրային տնտեսության ինժեներների միության, Ջրօգտագործողների միության, Ջրային տնտեսության գործիչ

ցութիւնները կը յայտնին. քաղաքականութիւնն այդ գործի մէջ խառնըւելու բան մը չունի և ամբողջ Եւրոպան բացարձակապէս և հաւասարապէս չահ ունի այս կարգադրութեան մէջ այնպէս որ համաձայնութիւնն ալ դժուար չվնիր։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՐԿՐԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

Կը ծանուցանեմ որ Պոսթոնի և իր շրջակայների Հայեր, մինչև Լին և Սէլիմ մէկտեղ առնելով, որոնք կը փափաքին Ամերիկեան երկրացի (citizen) վնել և դիւրութիւն չունին, եթէ դիմեն իմ հասցէիս, ես ամեն դիւրութիւն ունիմ երկրացի ընելու։

Հասցէս՝

Shamgochian
623, Harrison Ave.
(U.S.America) BOSTON Mass.

ՕՐԱՑՈՑՑ 1899 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

Կալացի Տ. Ղևոնդ քահանայ Փափազեանի հրատարակած 1899 թուականի հայերէն և ռոմաներէն պատկերազարդ տարեցոյցը որ կարևոր գիտելիքներով ալ ճոխացած է, ծախու հանուած է արդէն։

Գինն է թղթակազմին 1 ֆրանգ (20 սէնթ)։ Դիմել կալաց, Ար֊ժ. հրատարակչի հասցէին։ կարելի է ըստանալ նաև Արմէնիահի խմբագրատունէն։

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՄԷՆԻԱՒ 14ՐԴ ՇՐՋԱՆԻՆ

Այսուհետև Արմէնիահ 14րդ շրջանի սկզբէն (1898 օգոստոս) բաժնորդագրութիւն չենք կրնար ընդունիլ։

Ինչպէս ծանուցուած է թերթին ճակատը դրուած «Բաժնորդագրութիւն» բաժնին մէջ, ամսական բաժնորդ կարելի է գրուիլ այսուհետև Արմէնիահին, 1899 յունուար ամսէն և կամ ուէ ամսի սկզբէն, ամիսը 2½ ֆրանգ հաշուելու և 1899 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

«Արմէնիահ Օժանդակ» եղողներին, վերոգրեալ պայմանի համեմատ իրենց համար ստացած թերթէն զատ, իրենց հասցէով ուրիշի համար քանի թերթ որ ուզեն, կը ղրկուի ամսական մէկ ֆրանգ միայն բաժնորդագին վճարուելով։ («Արմէնիահ Օժանդակ»ութեան կանոնագիրը ձրիապէս կը ղրկուի ցանկացողներին։)

Արմէնիահ առաջիկայ 15րդ շրջանին համար բաժնորդագրութիւն այժմէն չընդունիր. այլ ինչպէս մեր սովորութիւն է, այն ատեն միայն բաժնորդագրութիւն կընդունուի յաջորդ շրջանի համար, երբ Արմէնիահ մէջ կը հրատարակուի թէ այդ նոր շրջանի բաժնորդագրութիւնը բացուած է։

Ոնէ շրջանի մէջ եղած բաժնորդագրութեան հաշիւը իրեն յաջորդ շրջանի հաշուին հետ չվաուռնուիր։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ
ԱՄՍԱԳԻՐ

ԲԱԶՄԱՎԷՊՆ կը հրատարակուի ամէն ամսոյ սկիզբն։ Կը պարունակէ Հայ մատենագրական, ստուգաբանական, պատմական, քերականական, աշխարհագրական, հնախօսական յօդուածներ և Հանդէս հանդիպից տիտղոսով հետաքրքրական ազգային կարևոր նոր տեղեկութիւնք։ ԲԱԶՄԱՎԷՊԸ՝ նորատիպ ժատեաններու վրայ զրոս իբրև նուէր կընդունի, հակիրճ քննադատականով մը զանոնք կը հրապարակէ։ Բայց ասոր կը հրատարակէ Եւրոպական դասական ոտանաւորներու աշխարհաբար թարգմանութիւնք. գաղափական տեսութիւնք և ազգային բերքերու քաղուածոյ ցանկն։ — Տարեկան գինն է կամ նիկ 10ֆր. լպ.4. տոլ. 2։

Հասցէ՝
Rédaction de la Revue «Pazmaveb»
St. Lazare
(Italie) VENISE

ՆԱԽՈՒԻ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիահի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև ղրկելու փոստի ծախքը։

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registered) ստանալ ուզողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլօ) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն։

ՀԱՅՑ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ (1794–1894) ՅՈՐԵԼԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՔ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միածաղ գիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքնդ պատկերի մեծութիւնն է 50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրուվ։ Մէկտեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բուլորագիրը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրեթէ ամեն քի խմբագրապետների պատկերներովը։

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

* * *

Գալէմքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան իւ սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794–1860։ Մէկ լուսատիպ պատկերով։ Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սնթմ.։

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիահի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ ղրկելով։

ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՑԻՉ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
Ցօրիվեց
ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Այս գիրքը պատրաստուած է յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող Հայերուն Ամերիկեան Անգլիերէն լեզուն աւելնադիւրին ձեռք սովրեցնելու համար։ Ինքնուսուցիչը յօրինուած է գերմանական և ամերիկեան մանկավարժական սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով, և յարմարցուած է մարդակազմութեան ու իմացական փիլիսոփայութեան նորագոյն պահանջքներուն և Ամերիկայի Հայոց իմացական կարողութիւններուն ու տեղական պահանջներուն։ Առաջինն է իր տեսակին մէջ։

Կը բաղկանայ աւելի քան 350 երեսներէ և կը պարունակէ աւելի քան 3,000 ամենէն շատ գործածուած բառեր։ Ամեն բառի առջև դրուած է նոյն բառի ամերիկեան մաքուր անդլիերէն հնչումը և ամերիկեան նշանակութիւնը։ Գիտական բառերու առջև աւելցուած են քերականական, պատմական, աշխարհագրական, աստղաբաշխական, չափաբերական և ընկերաբանական զանազան ծանօթութիւնները։ Գինն է 10 ֆրանգ (2 տոլար) Մարսէյլի մէջ։ Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար 10 ֆր. և 80 սնթմ.։

ԺԲ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՇՆԵՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԳՐՔԵՐ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայերեն նախրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրենց նմոյշներ զանազան քաղաքներու մէջ և զանազան տպաւորութիւններու տակ խմբերեցին գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չեն լինելով կարուտած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրենց նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցեր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած ազգային երգարաններուն մէջ՝ որոց վերջինին տպագրութիւնն վաղուց արգիլ արգելուած է, և Ասիա և Արմէնիա լրագիրներուն մէջ։ Նմոյշներու մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորները ի՛նչ տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գինն (10 սանթիմ 15 սանթիմ։

— HISTORY of the ARMENIANS IN INDIA. From the earliest times to the present day. By MESROVB J. SETH Armenian examiner to the University of Calcutta and Member of the Asiatic Society of Bengal. Calcutta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5 fr & 50 centimes post free.)

(Մարսէյլի մէջ 5 ֆրանգ է. Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար 5 ֆրանգ և 50 սանթիմ։)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերուն վրայ մասնաւոր շեշտ կը լինի Պարսկաստանի Հայերուն համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներուն չափ։

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՑԻՑ (Սպառած)
Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանեցիներէն պանդխտութեան տխուր հետեւանքներէն սեղմ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գինն (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.
Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱՔԻԱՑ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց աւարտելոյ (Սպառած)
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՑԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՒ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիոյ Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւնները կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներուն թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գինն 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և մեծ ժամանակ հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանէն մէջ Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են ցուցարարի մէջ որ ութ-ծալք դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԺԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցներ դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ՌՈՑԱՐԻՍ (Ցունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւնէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) 20 սանթիմ։

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՔ

Ցաճկական բռնութեան նահատակ եղող Յորէն Նարպէյ-Լուսինեան Սրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմէնիահ խմբագրատունը։ Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ՏՆՕՐԻՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼԻԱ
Հրատարակութիւն Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal. Marseille.